

Received: 12. marca 2024
Accepted: 11. júna 2024
Published: 27. júna 2024

Health & Caring 3 (1), 2024
DOI: 10.46585/hc.2024.1.2532

Efekt psychoedukačných intervencií poskytovaných sestrami pacientom so schizofréniou: scoping review

The Effect of Psychoeducational Interventions Delivered by Nurses for Patients with Schizophrenia: Scoping Review

Liliana Valachovičová¹ , Martina Tomagová¹ *

¹ Univerzita Komenského v Bratislave, Jesseniova lekárska fakulta v Martine, Ústav ošetrovateľstva, Martin, Slovensko

* martina.tomagova@uniba.sk

Abstrakt

Východisko: Psychoedukácia má pre pacientov so schizofréniou mnohostranný význam. Je nevyhnutnou súčasťou komplexnej starostlivosti o nich. Realizovaná je interdisciplinárnym tímom vrátane sestier. **Cieľ:** Identifikovať efekt psychoedukácie realizovanej sestrami u pacientov so schizofréniou. **Metódy:** Vyhľadávanie výskumných štúdií sa uskutočnilo v štyroch vedeckých multidisciplinárnych databázach, a to v PubMed, Web of Science, ScienceDirect a v Scopus. Z celkového počtu 398 štúdií bolo 11 štúdií zaradených do obsahovej analýzy. Proces triedenia štúdií bol realizovaný prostredníctvom PRISMA diagramu. **Výsledky:** V analyzovaných štúdiách bol identifikovaný efekt psychoedukácie, na ktorej realizácii participovali sestry, v nasledovných oblastiach: zmiernenie symptómov schizofrénie, podpora kompliance a adherencie pacientov, redukcia dĺžky hospitalizácie a rehospitalizácie pacientov, zvýšenie vedomostí a vhladu pacientov na ochorenie, zlepšenie ich sociálneho fungovania a podpora zdravého životného štýlu. **Záver:** Výsledky poskytujú dôkazy pre realizáciu opakovanej psychoedukácie pacientov so schizofréniou v rámci ošetrovateľskej starostlivosti poskytovanej v rôznych prostrediach klinickej praxe. Vzhľadom na limitácie metodiky štúdie i metodologické limitácie vyhladaných štúdií tieto výsledky nie je možné zovšeobecňovať.

Kľúčové slová

efekt, pacient, psychoedukácia, scoping literárny prehľad, sestra, schizofrénia

Summary

Background: Psychoeducation has a multifaceted meaning for patients with schizophrenia. It is an essential part of their comprehensive care. It is implemented by interdisciplinary teams, including nurses. **Objective:** Identify the effectiveness of psychoeducation delivered by nurses for patients with schizophrenia. **Methods:** A systematic search was conducted in four scientific multidisciplinary databases: PubMed, Web of Science, ScienceDirect, and Scopus. A total of 398 studies were identified, of which 11 were included in the content analysis. The study selection process was guided by a PRISMA diagram. **Results:** The studies demonstrated the effectiveness of nurse-led psychoeducation was identified in the following areas: in mitigating schizophrenia symptoms, improving patient compliance and adherence, reducing hospitalization and rehospitalization time, improving patient knowledge and insight into the disease, promoting social functioning, and supporting a healthy lifestyle. **Conclusions:** The results provide evidence for the implementation of repeated psychoeducation of patients with schizophrenia as part of nursing care provided in different settings of clinical practice. Given the limitations of the study methodology and the methodological limitations of the searched studies, these results cannot be generalized.

Keywords

effect, nurse, patient, psychoeducation, schizophrenia, scoping review

1 Úvod

Schizofrénia patrí medzi závažné psychotické duševné poruchy, ktoré často vedú k chronickému priebehu, k zníženiu kvality života pacientov a ich rodín, k redukcii ich sociálneho a pracovného života, k invalidizácii, k stigmatizácii (Farah, 2018; Hasan & Belkum, 2019; Keepers et al., 2020). Klinický obraz sa vyznačuje kombináciou pozitívnych symptómov, negatívnych symptómov, kognitívnymi dysfunkciami a motorickými poruchami, ktoré môžu viesť k poškodeniu funkčného stavu, sociálneho fungovania, pracovných návykov, k narušenému vnímaniu reality, k redukcii prežívania subjektívnej pohody a autonómie (Maroney, 2020; Desalegn et al., 2020; Galderisi et al., 2021; Lu et al., 2022; Vita et al., 2021). Komplexná starostlivosť o pacientov so schizofréniou poskytovaná interdisciplinárnym tímom zahŕňa aj psychoedukáciu (Grover et al., 2017; Hasan & Belkum, 2019; Sarkhel et al., 2020; Keepers et al., 2020; Galderisi et al., 2021). Psychoedukácia je súhrnne charakterizovaná ako terapeutická intervencia realizovaná systematicky, štruktúrovane, s rešpektovaním didaktických zásad a s využitím psychoterapeutických intervencií (Herrera et al., 2023). Môže byť uskutočňovaná aj s využitím neformálnych prístupov (Sarkhel et al., 2020; Keepers et al., 2020). Jej cieľom je poskytnúť pacientom relevantné, aktuálne, zrozumiteľné, špecifické informácie o schizofrénii vrátane jej diagnostiky a komplexnej starostlivosti, umožniť pacientom byť v roly partnera v rámci terapeutického procesu, podporiť ich autonómiu. Zároveň podporuje u pacientov schopnosť včasného rozpoznania a primeraného zvládnutia recidívy symptómov, realizáciu zdravého životného štýlu, identifikáciu stresorov, nácvik komunikačných zručností a riešenia psychosociálnych problémov, zlepšenie ich funkčného stavu. Pomáha sti-

mulovať nádej, istotu, adaptačné mechanizmy a odolnosť u pacientov so schizofréniou (Keepers et al., 2020; Herrera et al., 2023). Psychoedukácia je zameraná aj na pomoc pacientom vyrovnať sa s chorobou, podporiť ich dlhodobú spoluprácu so zdravotníckymi pracovníkmi, prevenciu relapsov u pacientov, ich kompliance a adhérenciu (Rummel-Kluge & Kissling, 2008; Sarkhel et al., 2020). Okrem toho, cieľom je poskytnúť informácie aj príbuzným pacientov preto, aby porozumeli symptómom ochorenia, jeho terapii. Zároveň, aby boli schopní aktívne sa zapojiť do terapeutického procesu prevencie relapsov, vhodne pomôcť pacientovi a primerane riešiť rôzne problematické situácie (Motlova et al., 2017; Verma et al., 2019). Psychoedukačné programy sa líšia svojim formátom, cieľmi, zameraním, trvaním, edukačnými intervenciami, rozsahom a počtom psychoedukačných stretnutí. Psychoedukačné programy sú poskytované individuálne, skupinovo, prezenčne alebo online. Sú realizované v rôznych prostrediach klinickej praxe (Keepers et al., 2020).

Sestry sú súčasťou multidisciplinárneho tímu, ktorý realizuje psychoedukáciu pacientov so schizofréniou (Alhadidi et al., 2020) a zároveň psychoedukácia je súčasťou ošetrovateľskej starostlivosti o túto skupinu pacientov (Thongsalab et al., 2023; Díaz-Fernández 2020; Haji Kasim et al., 2021). Sestry získavajú údaje o pacientoch v spojitosti so psychoedukáciou, plánujú, organizujú, uskutočňujú konkrétne edukačné intervencie v rámci psychoedukačných programov a vyhodnocujú ich účinnosť (Steele, 2011; Bostrom, 2023). Zároveň sestry pôsobia ako vedúci skupiny pri skupinovo vedenej psychoedukácii, regulujú priebeh psychoedukácie (Ameel et al., 2019).

Publikovaných bolo viacero prehľadov zameraných na identifikáciu efektu psychoedukácie pre pacientov so schizofréniou. Rummel-Kluge a Kissling (2008) poukázali na význam psychoedukácie pacientov so schizofréniou v redukcii relapsov. Hasan a Belkum (2019) identifikovali účinnosť psychoedukácie na zlepšenie úrovne vedomostí o schizofrénií a zdravotných výsledkov pacientov. Lu et al. (2022) zistili, že psychoedukácia v kombinácii s tréningom kognitívnych funkcií a tréningom sociálnych zručností môžu účinne zlepšiť psychosociálne fungovanie pacientov so schizofréniou. Zhao et al. (2015) popisujú význam psychoedukácie v zlepšení compliance pacientov a ich sociálnych funkcií, v redukcii relapsov, v redukcii úzkosti a depresie. Morin a Franck (2017) na základe výsledkov systematického prehľadu zdôrazňujú nutnosť prispôbenia obsahu psychoedukácie i edukačných metód klinickým a sociodemografickým charakteristikám pacientov so schizofréniou.

Herrera et al. (2023) konštatujú, že sú známe viaceré dôkazy o efektívite psychoedukácie u pacientov so schizofréniou, avšak výskum v tejto oblasti je naďalej potrebný pre posilnenie jej implementácie v rôznych prostrediach klinickej praxe. Vzhľadom na všestrannosť významov psychoedukácie, priestor pre doplnenie týchto informácií zostáva stále otvorený, zvlášť pre identifikáciu efektu psychoedukácie realizovanej sestrami. Naša štúdia môže prispieť k lepšiemu poznaniu významu psychoedukácie realizovanej sestrami u pacientov so schizofréniou.

1.1 Cieľ

Cieľom štúdie je identifikovať efekt psychoedukácie u pacientov so schizofréniou, na realizácii ktorej participovali sestry.

V zhode so stanoveným cieľom bola stanovená nasledovná výskumná otázka: Aký je efekt psychoedukácie, na ktorej realizácii sa podieľajú sestry, pre dospelých pacientov so schizofréniou?

2 Metodika

2.1 Dizajn

Štúdia má dizajn scoping literárneho prehľadu. Štúdia bola napísaná v súlade s checklistom Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analyses extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR).

2.2 Stratégia vyhľadávania a triedenia štúdií

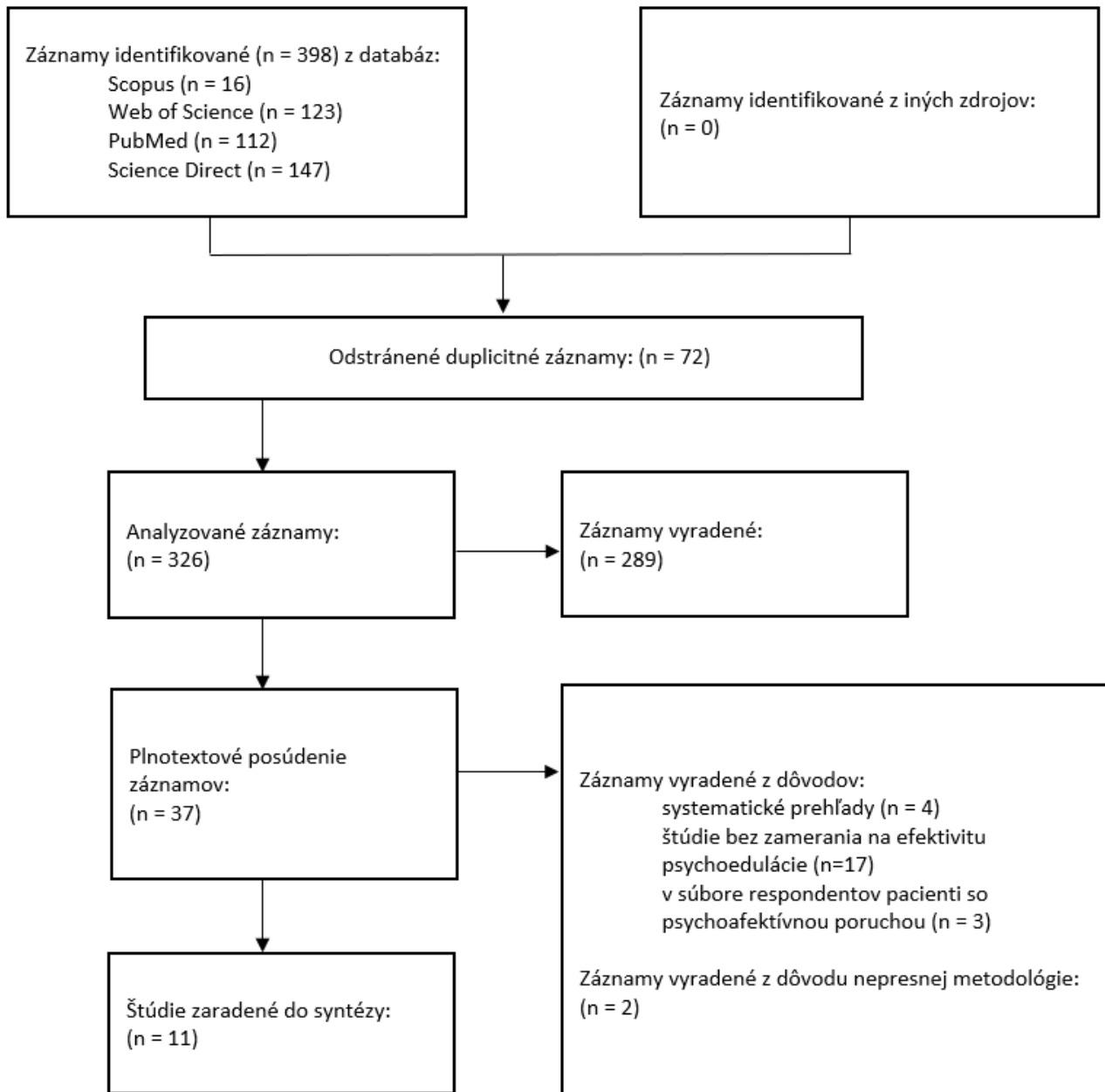
Vyhľadávanie kvantitatívnych výskumných štúdií bolo realizované v novembri 2022 v elektronických databázach PubMed, Web of Science, ScienceDirect a Scopus prostredníctvom nasledovných kľúčových slov a Booleovských operátorov: patient AND schizophrenia AND (psychoeducation OR psychoeducational) AND (effectivity OR, effectiveness OR effect OR efficiency) AND (nurse OR nursing). Požadované kritériá pre vyhladané štúdie boli: kvantitatívny dizajn štúdií, súbor respondentov tvorili dospelí pacienti so schizofréniou, popísaný psychoedukačný program a jeho efekt, zapojenie sestier do psychoedukačného programu, výskumná štúdia dostupná v plnej verzii, anglický jazyk výskumnej štúdie. Kritériá pre vylúčenie štúdií boli: kvalitatívny dizajn, dizajn zmiešaného výskumu, štúdie typu prehľadu, štúdie publikované v inom jazyku ako anglickom, popísaná psychoedukácia u pacientov s inou diagnózou ako je schizofrenia, popísaný efekt psychoedukácie pre príbuzných pacientov so schizofréniou, absentuje popis účasti sestry na psychoedukácii. Štúdie publikované bez ohraničenia dolnej hranice pre publikovanie po rok 2022. Iné metódy vyhľadávania výskumných štúdií, ako prostredníctvom elektronických licencovaných databáz neboli použité.

V uvedených elektronických databázach bolo spolu vyhladaných 398 štúdií. Konkrétne v PubMed 112 štúdií, vo Web of Science 123 štúdií, v ScienceDirect 147 štúdií a v Scopus 16 štúdií. Proces triedenia vyhladaných štúdií prebiehal podľa PRISMA flow diagramu podľa Tricco et al. (2018) (Obrázok 1). Pre triedenie štúdií bol použitý program Rayyan (Ouzzani et al., 2016). Zo súboru vyhladaných zdrojov bolo vyradených 72 duplikatúr. Záznamy boli posudzované (n = 326) na základe ich abstraktu nezávisle obidvoma autormi. V tejto fáze triedenia bolo odstránených 289 štúdií, ktoré nespĺňali kritériá pre zaradenie. Vo forme plného textu bolo posudzovaných 37 štúdií, pričom z nich bolo vyradených 26. Štúdie boli vyradené z nasledovných dôvodov: dizajn systematického prehľadu a zmiešaného výskumu, hodnotená efektivita viacerých psychosociálnych intervencií a nielen psychoedukácie, súbor respondentov tvoria aj pacienti so schizoafektívnou poruchou, nesplnené všetky kritériá hodnotenia kvality štúdií podľa Kangasniemi et al. (2015). Na základe hodnotenia kvality 13 štúdií boli vyradené 2 z nich (Tabuľka 1).

Tabuľka 1. Hodnotenie kvality 13 výskumných štúdií

Autori, rok	Ciele štúdie popísané jasne	Dizajn štúdie primerane popísaný	Metódy sú vhodné	Teoretický rámec explicitne popísaný	Limitácie štúdie uvedené	Výsledky štúdie diskutované
Aşık & Ünsal, 2020	a	a	a	a	a	a
Çetin & Aylaz, 2018	a	a	a	a	a	a
Chien et al., 2013	a	s	a	a	n	a
Chien & Thompson, 2014	a	a	a	a	a	a
Chien et al., 2017	a	a	a	a	a	a
Chien et al., 2019	a	a	a	a	a	a
Kizilirmak Tatu & Demir, 2021	a	a	a	a	a	a
Lam et al., 2020	a	a	a	a	a	a
Mansuroğlu & Kutlu, 2022	a	a	a	a	a	a
Matsuda & Kohno, 2016	a	a	a	a	a	a
von Maffei et al., 2015	a	a	a	a	a	a
Wang et al., 2016	a	a	a	a	a	a
Yilmaz et al., 2020	a	a	a	a	s	a

Vysvetlivky: a=áno, s=slabo, n=nie je uvedené

Obrázok 1. PRISMA flow diagram

Do analýzy v súvislosti s cieľom prehľadu bolo zaradených 11 kvantitatívnych štúdií, ktoré obsahovali charakteristiku realizovaného psychoedukačného programu a v rámci neho vymedzenú rolu sestry, zároveň aj identifikovaný efekt psychoedukácie u dospelých pacientov so schizofréniou (Tabuľka 2).

3 Výsledky

V Tabuľke 2 sú uvedené charakteristiky do analýzy zaradených výzkumných štúdií a uvedené sú aj identifikované efekty v štúdiách využitých psychoedukačných programov realizovaných u pacientov so schizofréniou.

Tabuľka 2. Charakteristika výskumných štúdií

Autori, rok, krajina	Cieľ a dizajn	Vzorka respondentov	Efekt psychoedukácie
Aşik & Ünsal 2020 Turecko	Zistiť vplyv psychoedukačného programu na identifikáciu emócií pacientov so schizofréniou a ich schopnosť rozlišovať medzi emóciami a sociálnymi funkciami Kvázi-experiment s pre/post testom	n = 42; vek > 18 rokov Intervenčná skupina n = 21 Kontrolná skupina n = 21	- zvýšenie schopnosti pacientov vyjadriť a identifikovať prejavy emócií prostredníctvom výrazov tváre - zlepšenie sociálnej funkčnosti pacientov a podporenie ich integrácie do spoločnosti - zistený krátkodobý efekt psychoedukácie
Çetin & Aylaz 2018 Turecko	Zistiť vplyv psychoedukačného programu založeného na všímavosti na pochopenie ochorenia a adhérenciu k farmakoterapii u pacientov so schizofréniou Experiment s pre/post testom	n = 135; vek 18–65 Intervenčná skupina n = 55 Kontrolná skupina n = 80	- zvýšenie vhladu pacienta na svoje ochorenie a jeho adhérenciu k liečbe
Chien & Thompson 2014 Čína	Zistiť účinok psychoedukácie založenej na všímavosti u pacientov so schizofréniou Multicentrická randomizovaná kontrolovaná štúdia	n = 107; vek > 18 rokov Skupina so psychoedukáciou založenou na všímavosti n = 36 Skupina s konvenčnou psychoedukáciou n = 36 Kontrolná skupina n = 35	- zmiernenie závažnosti symptómov schizofrénie - zlepšenie úrovne psychosociálneho fungovania - podporenie uvedomenia si choroby pacientmi, ich vhladu na chorobu, potrebu liečby - redukovanie dĺžky hospitalizácie
Chien et al., 2017 Čína	Testovať psychoedukáciu založenú na všímavosti v porovnaní s konvenčnou psychoedukáciou a skupiny s obvyklou liečbou u pacientov so schizofréniou Multicentrická randomizovaná kontrolovaná štúdia	n = 342; vek 18–64 rokov Skupina so psychoedukáciou založenou na všímavosti n = 114 Skupina s konvenčnou psychoedukáciou konvenčnou n = 114 Kontrolná skupina n = 114	- zníženie počtu rehospitalizácií v skupine pacientov MPGP - výrazné zlepšenie každodenného fungovania v skupine pacientov MPGP a postupné zlepšovanie v skupine pacientov CPGP - zlepšenie duševného stavu - výrazné zlepšenie vhladu do ochorenia bolo v skupine MPGP a mierne zlepšenie bolo identifikované v skupine CPGP
Chien et al., 2019 Čína	Identifikovať účinok skupinovej psychoedukácie založenej na všímavosti u dospelých pacientov v ranom štádiu schizofrénie Multicentrická randomizovaná klinická štúdia	n = 180; vek 18–60 rokov Skupina so psychoedukáciou založenou na všímavosti n = 60 Skupina s konvenčnou psychoedukáciou (n = 60) Kontrolná skupina n = 60	- skupina pacientov s MPGP vykazovala zlepšenie v psychosociálnom fungovaní, v trvaní psychotických symptómov, v redukcii počtu rehospitalizácií, v oblasti vhladu do choroby/liečby - skupina pacientov s MPGP vykazovala významné zlepšenie vo funkčnom stave, v redukcii pozitívnych a negatívnych symptómoch schizofrénie
Kizilirmak Tatu, & Demir 2021 Turecko	Identifikovať vplyv skupinovej psychoedukácie zameranej na rozvoj sociálnych zručností, na prispôsobenie sa liečbe, kvalitu života a pohodu u pacientov so schizofréniou Kvázi-experimentálny dizajn pre/post test	n = 42; vek > 18 rokov Intervenčná skupina n = 21 Kontrolná skupina n = 21	- zlepšenie adhérencie k liečbe, kvality života a pohody pacientov, čo významne prispelo k zlepšeniu kvality života pacientov
Lam et al., 2020 Čína	Preskúmať účinnosť psychoedukačného programu založeného na všímavosti na reguláciu emócií u pacientov so schizofréniou Randomizovaná kontrolovaná štúdia	n = 46; vek 18–65 rokov Intervenčná skupina n = 24 Kontrolná skupina n = 22	- zlepšenie kognitívneho prehodnocovania a ruminácií - zlepšenie schopnosť všímavosti pacientov - redukovanie symptómov depresie - podporenie schopnosti regulácie emócií pacientmi

Tabuľka 2. Charakteristika výskumných štúdií

Autori, rok, krajina	Cieľ a dizajn	Vzorka respondentov	Efekt psychoedukácie
Mansuroğlu & Kutlu 2022 Turecko	Preskúmať efekt psychoedukačnej intervencie založenej na transteoretickom modeli na zdravý životný štýl u pacientov so schizofréniou Randomizovaná kontrolovaná štúdia s dizajnom pre/post test	n = 82; vek 18–65 rokov Intervenčná skupina n = 41 Kontrolná skupina n = 41	- podpora pacientov v oblasti výživy, fyzického cvičenia, duchovného seba-zdokonaľovania sa a zvládania stresu v intervenčnej skupine
Matsuda & Kohno, 2016 Japonsko	Zhodnotiť klinickú užitočnosť ošetrovateľského psychoedukačného programu na zlepšenie akceptácie liečby hospitalizovanými pacientmi so schizofréniou, ako aj ich vedomosti o schizofrénií a účinkoch antipsychotík Kvazi-experimentálna štúdia	n = 43; vek ≥ 20 Experimentálna skupina n = 24 Kontrolná skupina n = 19	- zlepšenie akceptácie liečby u pacientov so schizofréniou - nebol identifikovaný rozdiel v skúmaných skupinách vo vedomostiach pacientov v oblasti účinkov liekov a o schizofrénií
von Maffei et al., 2015 Nemecko	Otestovať uskutočniteľnosť nákladovo efektívneho prístupu v psychoedukácii pacientov so schizofréniou Kvazi-experimentálny dizajn pre/post test	n = 102; vek 18–65 rokov	- zlepšenie informovanosti o ochorení a zlepšenie kvality života tesne po psychoedukácii - počet rehospitalizácií, ani dĺžka hospitalizácie sa nezmenila po vplyvom psychoedukácie - zistený krátkodobý efekt psychoedukácie
Wang et al., 2016 Čína	Testovať účinky skupinového programu psychoedukácie založenej na všímavosti u pacientov so schizofréniou v porovnaní s konvenčnou psychoedukáciou Multicentrická kontrolovaná štúdia	n = 138; vek 18–60 rokov Skupina s psychoedukáciou založenou na všímavosti n = 46 Skupina s konvenčnou psychoedukáciou n = 46 Kontrolná skupina n = 46	- zlepšenie skupiny pacientov po MPGP v rôznych oblastiach ich fungovania (napr. sebaopatera, sociálne interakcie a riešenie problémových situácií) - zmiernenie pozitívnych, negatívnych symptómov schizofrénie - zlepšenie vhladu do choroby a liečby - skupina pacientov s CPGP vykazovala krátkodobo až stredne dlho pôsobiaci efekt psychoedukácie na kontrolu ich symptómov, zlepšenie duševného stavu a na prevenciu relapsu

Vysvetlivky: MPGP (Mindfulness-based psychoeducation group program) Psychoedukačný program založený na všímavosti; CPGP (Conventional psychoeducation group program) Konvenčný psychoedukačný program

V dvoch štúdiách (Matsuda & Kohno, 2016; Mansuroğlu & Kutlu, 2022) bol psychoedukačný program plánovaný a realizovaný iba sestrami. V ostatných štúdiách mali sestry vymedzenú úlohou v rámci multidisciplinárneho tímu, ktorý poskytoval psychoedukáciu pacientom so schizofréniou (Chien & Thompson, 2014; von Maffei et al., 2015; Aşık et al., 2020; Wang et al., 2016; Chien et al., 2017; Çetin & Aylaz, 2018; Chien et al., 2019; Lam et al., 2020; Kizilirmak Tatu & Demir, 2021). Dĺžka realizovanej psychoedukácie sa pohybovala v časovom intervale 4 týždňov (Çetin & Aylaz, 2018) až po 6 mesiacov (Chien & Thompson, 2014). V každej z analyzovaných štúdií efekt psychoedukácie bol identifikovaný prostredníctvom setu meracích nástrojov administrovaných u pacientov pred a po jej realizácii. Vo vyhladaných štúdiách sme identifikovali viaceré typy psychoedukačných programov (Tabuľka 2). Çetin & Aylaz (2018), Chien & Thompson (2014), Chien et al. (2017), Chien et al. (2019), Lam et al. (2020) a Wang et al. (2016) uvádzajú realizáciu psychoedukačného programu založeného na všímavosti pacientov so schizofréniou. Aşık et al. (2020) opísali psychoedukáciu zameranú na identifikáciu a vyjadrenie emócií, zároveň aj na podporu sociálneho fungovania pacientov so schizofréniou. Kizilirmak Tatu a Demir (2021) charakterizo-

vali skupinovú psychoedukáciu zameranú na rozvoj sociálnych zručností, na podporu kompliance a adherencie pacientov, na zvyšovanie ich kvality života. Efektivitu nákladovo efektívneho prístupu v psychoedukácii s využitím filmov na sprostredkovanie informácii pacientom testovali a popísali Von Maffei et al. (2015). Mansuroğlu a Kutlu (2022) skúmali efekt psychoedukácie založenej na transteoretickom modeli. Matsuda a Kohno (2016) hodnotili význam psychoedukačného programu realizovaného iba sestrami s názvom „Ošetrovateľský psychoedukačný program“ na zlepšenie akceptácie liečby pacientmi, ako aj ich vedomostí o chorobe schizofrénie a účinkoch psychofarmák.

Vo výsledkoch analyzovaných štúdií bol identifikovaný popísaný efekt psychoedukácie u pacientov so schizofróniou, na ktorej realizácii participovali sestry. Na základe podobnosti tohoto obsahu boli výsledky syntetizované do nasledovných oblastí: zmiernenie symptómov schizofrénie u pacientov, podpora kompliance a adherencie pacientov, redukcia dĺžky hospitalizácie a rehospitalizácie, zvýšenie vedomostí a vhladu pacientov na ochorenie, zlepšenie sociálneho fungovania, podpora zdravého životného štýlu u pacientov.

3.1 Zmiernenie symptómov schizofrénie

Chien & Thompson (2014), Chien et al. (2017), Chien et al. (2019), Wang et al. (2016) a Lam et al. (2020) zistili, že psychoedukačný program založený na všímavosti má účinok na zmiernenie symptómov schizofrénie. Chien & Thompson (2014) identifikovali u pacientov po psychoedukácii úľavu od psychotických aj kognitívnych symptómov. Chien et al. (2017) popisujú význam psychoedukácie v dosiahnutí remisie ochorenia. Chien et al. (2019) a Wang et al. (2016) zistili, že psychoedukácia založená na všímavosti môže mať významný účinok na redukciiu negatívnych symptómov schizofrénie, na redukciiu psychotických symptómov, na zlepšenie kritickosti pacientov a na zlepšenie ich psychosociálneho fungovania. Výsledky Lam et al. (2020) naznačili, že psychoedukácia založená na všímavosti má význam aj v redukciiu symptómov depresie a ruminácie.

3.2 Podpora kompliance a adherencie pacientov

Psychoedukácia má potenciál pre podporu kompliance pacientov so schizofróniou s terapeutickým procesom a aj ich adherenciu k liečbe (Çetin & Aylaz, 2018; Kizilirmak Tatu & Demir, 2021; von Maffei et al., 2015; Matsuda & Kohno, 2016), Mansuroğlu a Kutlu (2022). Çetin & Aylaz (2018) konštatujú, že psychoedukačný program bol účinný pri zvyšovaní kognitívneho vhladu pacientov na ich zdravotný stav a následne na zlepšenie ich adherencie k farmakoterapii. Kizilirmak Tatu a Demir (2021) zistili, že po poskytnutí informácii pacientom o dôležitosti farmakoterapie a vzájomnej výmene skúsenosti boli pacienti ochotnejší prijať farmakoterapiu ako súčasť komplexnej terapie schizofrénie. Von Maffei et al. (2015) zaznamenali v skúmanej vzorke pacientov so schizofróniou ich zvýšenú dlhodobú komplianciu po absolvovaní psychoedukačného programu. Zároveň však uviedli, že kompliancia sa mohla zvýšiť aj na základe užívania psychofarmakoterapie, čím sa znížili následky psychopatologických symptómov, a preto sa zlepšila spolupráca pacientov. Matsuda & Kohno (2016) uvádzajú, že psychoedukačný program môže meniť spôsob, akým pacienti premýšľajú o ich stratégiách zvládania schizofrénie a problémov s tým súvisiacich, čo môže viesť k lepšej adherencii k farmakoterapii.

3.3 Redukcia dĺžky hospitalizácie a rehospitalizácie

Chien & Thompson (2014), Wang et al. (2016), Chien et al. (2017) a Chien et al. (2019) poukazujú na význam psychoedukačného programu založenom na všímavosti v postupnej redukcii dĺžky hospitalizácie pacientov so schizofréniou, ako aj miery ich rehospitalizácií. Wang et al. (2016) konštatujú, že sa im síce nepodarilo jednoznačne preukázať vplyv psychoedukačného programu založenom na všímavosti na zníženie počtu rehospitalizácií, avšak priemerný počet a trvanie rehospitalizácií pacientov po absolvovaní tohto psychoedukačného programu sa postupne znižoval. Zatiaľ čo ďalšie dve skúmané skupiny pacientov, skupina s konvenčným psychoedukačným programom a skupina so zvyčajnou terapiou, mali iba mierne zmeny v počte rehospitalizácií v sledovanom období alebo až zvýšenie počtu rehospitalizácií. Maffei et al. (2015) v súvislosti s realizáciou psychoedukačného programu síce neidentifikovali jeho významný vplyv na rehospitalizáciu pacientov a dĺžku ich hospitalizácie, avšak zistili vyššiu mieru spokojnosti pacientov počas hospitalizácie.

3.4 Zvýšenie vedomostí a vhľadu do ochorenia

Vplyv psychoedukácie na podporu vedomostí a vhľadu pacientov do ochorenia uviedli Çetin & Aylaz (2018), Chien et al. (2017), Chien et al. (2019), von Maffei et al. (2015), Wang et al. (2016), Matsuda et al. (2016), Mansuroğlu a Kutlu (2022). Çetin & Aylaz (2018) zistili, že vplyvom psychoedukácie pacientov so schizofréniou došlo k redukcii ich skreslených predstáv o schizofréniu a jej liečbe. U pacientov okrem lepšieho vhľadu do ochorenia, identifikovali aj lepšie zvládanie psychotických symptómov a posilnenie sociálneho fungovania. Chien et al. (2017) a Chien et al. (2019) tiež konštatovali, že psychoedukácia založená na všímavosti významne zvýšila u pacientov vhlad do ochorenia, v porovnaní so skupinou pacientov s konvenčnou psychoedukáciou a skupinou bez psychoedukácie. Wang et al. (2016) tak isto potvrdili vplyv psychoedukačného programu založenom na všímavosti na zvýšenie vedomostí pacientov so schizofréniou o ich liečbe, o klinickom obraze a aj na podporu vhľadu pacientov na ich životnú situáciu. Pacienti so schizofréniou na konci psychoedukačného programu v štúdiu Von Maffei et al. (2015) boli viac informovaní o ochorení, ako pred psychoedukáciou. Bezprostredne po intervencii bolo prítomné významné zlepšenie ich informovanosti, ale po niekoľkých mesiacoch neboli natoľko sebavedomí v subjektívnom hodnotení svojich vedomostí. Na základe týchto zistení Von Maffei et al. (2015) uvádzajú, že pre zamedzenie redukcii vedomostí pacientov so schizofréniou je podstatná opakovaná edukácia a umožnenie pacientom opakovane používať psychoedukačný materiál na posilnenie ich vedomostí.

3.5 Zlepšenie sociálneho fungovania

Chien a Thompson (2014), Chien et al. (2017) Chien et al. (2019), Aşık et al. (2020), Kizilirmak Tatu a Demir (2021), von Maffei et al. (2015), Wang et al. (2016), Mansuroğlu a Kutlu (2022) popísali u pacientov so schizofréniou po psychoedukácii výrazné zlepšenie ich sociálneho fungovania v porovnaní so stavom pred psychoedukáciou. Konkrétne psychoedukácia napomáhala zlepšeniu riešenia rôznych sociálnych situácií v rodine i komunite. Prostredníctvom psychoedukácie sa zvyšovala nezávislosť a istota pacientov v sociálnom prostredí, ich schopnosť riešiť psychosociálne problémy. To podporilo ich lepšiu reintegráciu do komunity, čo viedlo k zvyšo-

vaniu ich kvality života (von Maffei et al., 2015). Aşık et al. (2020) uvádzajú vplyvom interaktívneho psychoedukačného programu lepšiu identifikáciu emócií pacientmi u seba i iných, čo viedlo k podpore ich sociálneho fungovania. V štúdiu Kizilirmak Tatu a Demir (2021) u pacientov so schizofrénou po absolvovaní psychoedukačného programu bolo zistené ich lepšie fungovanie v medziludských vzťahoch, čo posilnilo ich socializáciu, fungovanie v profesionálnej oblasti a kvalitu života. Chien & Thompson (2014) a Chien et al. (2017) identifikovali prostredníctvom Specific Level of Functioning Scale v intervenčnej skupine pacientov so psychoedukáciou založenou na všímavosti zlepšenie ich sociálneho fungovania. Avšak toto zlepšenie bolo identifikované aj v skupine s konvenčnou psychoedukáciou a aj v skupine bez štrukturovanej psychoedukácie. Tento fakt môže súvisieť s tým, že ak sa u pacientov zlepší psychický stav, zlepší sa aj ich sociálne fungovanie.

3.6 Podpora zdravého životného štýlu

Mansuroğlu a Kutlu (2022) identifikovali význam psychoedukácie založenej na transteoretickom modeli realizovanej sestrami v oblasti aktivít súvisiacich so životným štýlom pacientov. Poukazujú na zlepšenie správania sa pacientov napríklad v oblasti výživy, fyzickej aktivity. Zároveň identifikovali po psychoedukácii redukciu pitia alkoholu a podporu preberania zodpovednosti pacientov za svoje zdravie.

4 Diskusia

Pacienti so schizofrénou sú konfrontovaní s množstvom problémov v rôznych oblastiach života, ktoré vyplývajú z tohto ochorenia (Ivezić et al., 2017). Psychosociálne intervencie, vrátane psychoedukácie, sú nevyhnutnou súčasťou komplexnej a interdisciplinárnej starostlivosti o pacientov so schizofrénou. Pomáhajú pacientom efektívne riešiť širokú škálu problémov (Keepers et al., 2020; Bighelli et al., 2021).

Prostredníctvom analyzovaných kvantitatívnych štúdií sme identifikovali efekt psychoedukácie u pacientov, na realizácii ktorej participovali sestry, vo viacerých vzájomne prepojených oblastiach, a to: v oblasti zmiernenia symptómov schizofrénie u pacientov, podpory kompliance a adherencie pacientov, redukcie dĺžky hospitalizácií a rehospitalizácií, zvýšenia vedomostí a vhladu pacientov na ochorenie, zlepšenia sociálneho fungovania a v podpore zdravého životného štýlu. Tieto zistenia sú podobné s výsledkami prehľadových štúdií napríklad Xia et al. (2011), Morin a Franck (2017), Hasan a Belkum (2019), Herrera et al. (2023). Xia et al. súhrnne konštatovali na základe výsledkov systematického prehľadu, že psychoedukácia môže znížiť recidívu, readmisiu, skracuje dĺžku hospitalizácie pacientov so schizofrénou. Morin a Franck (2017), Hasan a Belkum (2019) tiež zdôrazňujú, že psychoedukácia vedie k lepším klinickým výsledkom u pacientov so schizofrénou. Psychoedukácia môže zohrávať významnú úlohu v redukcii internalizovanej stigmatizácie pacientov so schizofrénou (Yilmaz a Kavak, 2020). Tento fakt podporili aj Kumari et al. (2023) prostredníctvom štúdie zameranej na identifikáciu efektu sestrami vedej krátko psychoedukácie na sebastigmatizáciu pacientov so schizofrénou. Psychoedukácia je jedna z intervencií, ktorá môže podporiť adherenciu a komplianciu pacientov so schizofrénou (Bäumel et al. 2016). Phan (2016), Cahaya et al. (2022) v tejto súvislosti uvádzajú,

že podpora adherencie musí byť riešená viacerými multifaktoriálne zameranými stratégiami a nie len psychoedukáciou. S lepšiu adherenciou k liečbe je spájaný aj vhlad pacientov. Považovaný je za nepretržitý a multidimenzionálny jav, vrátane uvedomenia si choroby, prítomnosti symptómov a ich presného popisovania, potreby liečby. Spojený je aj s lepším kognitívnym, psychosociálnym a pracovným fungovaním, so znížením počtu relapsov a hospitalizácií (Gundogmus et al., 2023). Gundogmus et al. (2023) identifikovali zlepšenie vhladu pacientov so schizofréniou po absolvovaní psychoedukácie. Dondé et al. (2019) naopak, podporu vhladu pacientov prostredníctvom psychoedukačného programu P.A.C.T.® nedosiahli. Avšak konštatovali, dosiahnutie zvýšenia vedomostí u pacientov. Prasko et al. (2011) informujú o benefitoch psychoedukácie okrem podpory compliance, aj v oblasti vedomostí a sociálnych zručností pacientov so schizofréniou. Gurusamy et al. (2018) prostredníctvom systematického prehľadu identifikovali, že psychoedukácia podporuje aj zdravý životný štýl pacientov vrátane rešpektovania racionálnej výživy, realizácie odporúčanej fyzickej aktivity.

Výsledky analyzovaných štúdií Von Maffei et al. (2015); Çetin & Aylaz (2018); Chien et al. (2019) naznačujú, že význam psychoedukačných programov sa postupe znižuje. Preto Von Maffei et al. (2015) odporúčajú psychoedukáciu opakovať a poskytnúť pacientom rôzne edukačné zdroje pre udržanie jej efektu.

Naše identifikované výsledky však nie je možné zovšeobecňovať, pretože autori analyzovaných štúdií poukazujú na ich viaceré limitácie. Medzi tieto limitácie patrí zámerný výber respondentov (Chien et al. 2019; Aşık et al., 2020), ich vysoká motivácia absolvovať psychoedukáciu (Chien et al., 2017), malá vzorka respondentov (Çetin & Aylaz, 2018; Aşık et al., 2020), krátky čas trvania ochorenia u respondentov (Wang et al., 2016; Chien et al., 2017; Chien et al., 2019), výber pacientov so schizofréniou pre psychoedukáciu z jednej nemocnice (Kizilirmak Tatu & Demir, 2021; Mansuroğlu & Kutlu, 2022), nehomogénny súbor respondentov (Matsuda & Kohno 2016). Lam et al. (2020) a Wang et al. (2016) považujú za limitáciu sociokultúrne špecifiká výskumného súboru, čo tvorí bariéru pre zovšeobecnenie výsledkov. Chien et al. (2019) a Wang et al. (2016) poukazujú na fakt, že homogénny súbor respondentov pacientov so schizofréniou a vylúčenie pacientov s komorbidnými problémami, s rôznymi sociodemografickými, zdravotnými a etni-ckými charakteristikami znižujú zovšeobecnenie výsledkov a aj klinickú účinnosť zistení. Aj absencia kontrolnej skupiny, neidentifikovanie iných zdrojov, od ktorých mohli pacienti získať vedomosti o schizofrénii a jej liečbe, je tiež považovaná za limitáciu (von Maffei et al., 2015). Tak isto limitáciou je problematické jednoznačné odlíšenie efektu psychofarmakoterapie a psychoedukácie napríklad v oblasti redukcie symptómov schizofrénie (Chien & Thompson, 2014). Mansuroğlu a Kutlu (2022) považujú za limitáciu svojej štúdie absenciu posttestu v skúmaných skupinách pacientov po psychoedukácii. Zároveň medzi limitácie patrí aj jednorázové meranie efektivity psychoedukácie (Çetin & Aylaz, 2018; Chien et al., 2019) a hodnotenie efektivity po krátkom čase po psychoedukácii (Matsuda & Kohno, 2016). Chien et al. (2017) zdôrazňujú ako limitáciu výber sestier pre realizáciu psychoedukáciu s pokročilou praxou, čo nemusí zodpovedať bežným klinickým podmienkam.

Okrem štúdií autorov Matsuda & Kohno (2016) a Mansuroğlu & Kutlu, (2022), kde sestry realizovali psychoedukáciu bez iných členov zdravotníckeho tímu, v analyzovaných štúdiách sestry uskutočňovali psychoedukáciu pacientov so schizofréniou ako súčasť interdisciplinárneho tímu. Úloha sestier v psychoedukácii bola vymedzená v každej analyzovanej štúdií. Sestry sa podieľali na realizácii jednotlivých moduloch psychoedukčných programov v komunitných centrách (Aşık et al., 2020; Çetin & Aylaz, 2018; Kizilirmak Tatu & Demir, 2021; Mansuroğlu & Kutlu, 2022), v ambulanciách (Chien & Thompson, 2014; Chien et al., 2017; Chien et al., 2019; Lam et al., 2020; Wang et al., 2016) a aj počas hospitalizácie pacientov so schizofréniou v psychiatrických nemocniciach (von Maffei et al., 2015; Matsuda & Kohno, 2016). Sestry v týchto štúdiách prostredníctvom štruktúrovanej psychoedukácie poskytovali pacientom so schizofréniou široké spektrum informácií, napríklad o dôležitosti dodržiavania farmakoterapie, symptómoch schizofrénie, včasnom rozpoznaní relapsu ochorenia, o metódach zvládania stresu, rozoznávaní emócií u iných ľudí, sebapoznávanie, zdravý životný štýl. Chien a Leung (2013) v tejto súvislosti uvádzajú, že začlenenie sestier do psychoedukačných programov a presné vymedzenie ich úloh vedie, okrem dosiahnutia benefitov psychoedukácie, aj k nákladovo efektívnejšiemu manažmentu starostlivosti o pacientov so schizofréniou. Tak isto aj Mansuroğlu a Kutlu (2022) zdôrazňujú nevyhnutnosť vydifferentovania úloh sestier v psychoedukácii pacientov. Na druhej strane, Thongsalab et al. (2023) konštatujú, že napriek úsiliu sestier o vymedzenie ich úloh v starostlivosti o duševne chorých pacientov, vrátane psychoedukácie, sa často prekrývajú s úlohami iných profesionálov.

Naša štúdia má viacero limitácií. Vyhľadávanie výskumných štúdií v súlade s jeho cieľom bolo obmedzené inštitucionálnou dostupnosťou elektronických licencovaných databáz. Tieto databázy sú síce multiodborové informačné zdroje, avšak nie je vylúčené, že neboli vyhladané viaceré výskumné štúdie súvisiace s témou prehľadu. Za limitácie považujeme aj skutočnosť, že do prehľadu boli zahrnuté štúdie iba v anglickom jazyku; v analyzovaných štúdiách sa realizovali rozličné psychoedukačné programy, v rozdielnych prostrediach klinickej praxe, u pacientov s rôznou dĺžkou trvania schizofrénie a rôznymi sociodemografickými charakteristikami. Okrem limitácií má aj silné stránky. Poskytuje analýzu kvantitatívnych výskumných štúdií zameraných na identifikáciu efektu rôznych typov psychoedukácie pacientov so schizofréniou s využitím rôznych metód, na realizácii ktorej sa podieľajú sestry, čím podporuje ošetrovateľskú prax založenú na dôkazoch.

5 Záver

Sestry sú súčasťou interdisciplinárneho tímu realizujúceho psychoedukáciu pacientov so schizofréniou. Psychoedukácia je považovaná za integrálnu súčasť terapie týchto pacientov. Naša štúdia mapuje dostupné poznatky o psychoedukácii pacientov so schizofréniou, na realizácii ktorej sa podieľajú sestry. Efekt psychoedukačných programov pre pacientov so schizofréniou, v ktorých bola jasne rozpoznaná rola sestry bol popísaný v oblastiach redukcie symptómov schizofrénie, zlepšenia adherencie a kompliance pacientov, zvýšenia vedomostí a vhladu do ochorenia, lepšej kvality života, sociálneho fungovania a v redukcii rehospitalizácií a dĺžky hospitalizácií pacientov so schizofréniou, úpravy ich životného štýlu. Výsledky poskytujú

dôkazy pre nutnosť zaradenia opakovanej psychoedukácie pacientov so schizofréniou do ošetrovateľskej starostlivosti. Vzhľadom na limitácie prehľadu i metodologické limitácie vyhladaných štúdií tieto výsledky však nie je možné zovšeobecňovať. Zároveň výsledky poukazujú na absenciu podrobnejšieho výskumu zameraného na identifikáciu významov psychoedukácie pacientov so schizofréniou a podmienok pre jej úspešnú realizáciu aj kontexte ošetrovateľskej starostlivosti. Ukazuje sa potreba ďalších výskumov zameraných na túto tému.

Financovanie

Štúdia bola realizovaná bez finančnej podpory.

Literatúra

Alhadidi, M. M., Lim Abdullah, K., Yoong, T. L., Al Hadid, L., & Danaee, M. (2020). A systematic review of randomized controlled trials of psychoeducation interventions for patients diagnosed with schizophrenia. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(6), 542-552. <https://doi.org/10.1177/0020764020919475>

Ameel, M., Kontio R., & Välimäki, M. (2019). Interventions delivered by nurses in adult outpatient psychiatric care: An integrative review. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 26(9-10), 287-376. <https://doi.org/10.1111/jpm.12543>

Aşık, E., & Ünsal, G. (2020). An evaluation of a psychoeducation programme for emotion identification and expression in individuals diagnosed with schizophrenia. *International journal of mental health nursing*, 29(4), 693-702. <https://doi.org/10.1111/inm.12703>

Bäumli, J., Pitschel-Walz, G., Volz, A., Lüscher, S., Rentrop, M., Kissling, W., & Jahn, T. (2016). Psychoeducation Improves Compliance and Outcome in Schizophrenia Without an Increase of Adverse Side Effects: A 7-Year Follow-up of the Munich PIP-Study. *Schizophrenia bulletin*, 42 Suppl 1(Suppl 1), S62-S70. <https://doi.org/10.1093/schbul/sbw008>

Bighelli, I., Rodolico, A., García-Mieres, H., Pitschel-Walz, G., Hansen, W. P., Schneider-Thoma, J., Siafis, S., Wu, H., Wang, D., Salanti, G., Furukawa, T. A., Barbui, C., & Leucht, S. (2021). Psychosocial and psychological interventions for relapse prevention in schizophrenia: a systematic review and network meta-analysis. *Lancet Psychiatry*, 8(11), 969-980. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(21\)00243-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(21)00243-1)

Bostrom, A. C. (2022). Schizophrenia and Related Disorders. In Boyd, M.N., Luebbert, R. (Eds). *Essentials of Psychiatric Nursing* (pp. 413-414). Wolters Kluwer.

Cahaya, N., Kristina, S. A., Widayanti, A. W., & Green, J. (2022). Interventions to Improve Medication Adherence in People with Schizophrenia: A Systematic Review. *Patient preference and adherence*, 16, 2431-2449. <https://doi.org/10.2147/PPA.S378951>

Çetin, N., R., & Aylaz, R. (2018). The effect of mindfulness-based psychoeducation on insight and medication adherence of schizophrenia patients. *Archives of Psychiatry Nursing*, 32(5), 737-744. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2018.04.011>

- Desalegn, D., Girma, S., & Abdeta, T. (2020). Quality of life and its association with psychiatric symptoms and socio - demographic characteristics among people with schizophrenia: A hospital-based cross-sectional study. *Plos One*, 15(2), e0229514. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0229514>
- Díaz-Fernández, S., Frías-Ortiz, D. F., Fernández-Miranda, J. J. (2020). Sui-cide attempts in people with schizophrenia before and after participating in an intensive case managed community pro-gram: a 20-year follow-up. *Psychiatry Research*, 287, 112479. <http://dx.doi.org/10.1016/j.psychres.2019.112479>
- Dondé, C., Senn, M., Eche, J., Kallel, L., Saoud, M., & Brunelin, J. (2019). Well-informed but not aware: The P.A.C.T.® psychoeducation program for schizophrenia improves knowledge about, but not insight into, the illness. *Asian journal of psychiatry*, 46, 15–18. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2019.09.034>
- Farah, H. (2018). Schizophrenia: An Overview. *Asian Journal of Pharmaceutics*, 12(2), 77-87. <https://doi.org/10.22377/ajp.v12i02.2319>
- Galderisi, S., Kaiser, S., Bitter, I., Nordentoft, M., Mucci, A., Sabé, M., Giordano, G. M., Nielsen, M. Ø., Glenthøj, L. B., Pezzella, P., Falkai, P., Dollfus, S., & Gaebel, W. (2021). EPA guidance on treatment of negative symptoms in schizophrenia. *European Psychiatry*, 64(1), e21. <https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2021.13>
- Gundogmus, A. G., Gerretsen, P., Song, J., Erdi Akdag, F., Demirel, C., Kokurcan, A., Orsel, S., Karadag, H., & Ozdel, K. (2023). Insight in schizophrenia is associated with psychoeducation and social support: Testing a new more comprehensive insight tool in Turkish schizophrenia patients. *PloS one*, 18(7), e0288177. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0288177>
- Grover, S., Chakrabarti, S., Kulhara, P., & Avasthi, A. (2017). Clinical Practice Guidelines for Management of Schizophrenia. *Indian Journal of Psychiatry*, 59(Suppl 1), S19-S33. <https://doi.org/10.4103/0019-5545.196972>
- Haji Kassim, K. K., Haji Md Safar, M. S. B., Lupat, A., & Zolkefli, Y. (2021). Mental health nurses' views of ward readmission: A focus group study in Brunei Darussalam. *Belitung Nursing Journal*, 7(5), 402-408. <https://doi.org/10.33546/bnj.1666>
- Gurusamy, J., Gandhi, S., Damodharan, D., Ganesan, V., & Palaniappan, M. (2018). Exercise, diet and educational interventions for metabolic syndrome in persons with schizophrenia: A systematic review. *Asian journal of psychiatry*, 36, 73–85. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2018.06.018>
- Hasan, A. A., & Belkum, C. V. (2019). Psychoeducational Interventions for People With Schizophrenia: Findings From the Systematic Reviews. *Issues in Mental Health Nursing*, 40(6), 518-534. <https://doi.org/10.1080/01612840.2018.1509405>
- Herrera, S. N., Sarac, C., Phili, A., Gorman, J., Martin, L., Lyallpuri, R., Dobbs, M. F., DeLuca, J. S., Mueser, K. T., Wyka, K. E., Yang, L. H., Landa, Y., & Corcoran, C. M. (2023). Psychoeducation for individuals at clinical high risk for psychosis: A scoping review. *Schizophrenia research*, 252, 148–158. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2023.01.008>

- Chien, W. T., Bressington, D., Yip, A., & Karatzias T. (2017). An international multi-site, randomized controlled trial of a mindfulness-based psychoeducation group programme for people with schizophrenia. *Psychological Medicine*, 47(12), 2081-2096. <https://doi.org/10.1017/S0033291717000526>
- Chien, W. T., Cheng, H. Y., McMaster, T. W., Yip, A. L. K., Wong, J. C. L. (2019). Effectiveness of a mindfulness-based psychoeducation group programme for early-stage schizophrenia: An 18-month randomised controlled trial. *Schizophrenia Research*, 212(21), 140-149. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2019.07.053>
- Chien, W. T., & Leung, S. F. (2013). A controlled trial of a needs-based, nurse-led psychoeducation programme for Chinese patients with first-onset mental disorders: 6 month follow up. *International Journal of Nursing Practice*, 19(Suppl 1), 3-13. <https://doi.org/10.1111/ijn.12015>
- Chien, W. T., & Thompson, D. R. (2014). Effects of a mindfulness-based psychoeducation programme for Chinese patients with schizophrenia: 2-year follow-up. *The British Journal of Psychiatry*, 205(1), 52-59. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.113.134635>
- Ivezić, S. Š., Sesar, M. A., & Mužinić, L. (2017). Effects of a Group Psychoeducation Program on Self-Stigma, Empowerment and Perceived Discrimination of Persons with Schizophrenia. *Psychiatria Danubina*, 29(1), 66-73.
- Kangasniemi, M., Pakkanen, P., & Korhonen, A. (2015). Professional ethics in nursing: an integrative review. *Journal of Advanced Nursing*, 71(8), 1744-1757. <https://doi.org/10.1111/jan.12619>
- Keepers, G. A., Fochtman, L. J., Anzia, J. M., Benjamin, S., Lyness, J. M., Mojtabai, R., Servis, M., Walaszek, A., Buckley, P., Lenzenweger, M. F., Young, A. S., Degenhardt, A., Hong, S. H., & (Systematic Review) (2020). The American Psychiatric Association Practice Guideline for the Treatment of Patients With Schizophrenia. *The American Journal of Psychiatry*, 177(9), 868-872. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2020.177901>
- Kizilirmak Tatu, M., & Demir, S. (2021). Effect of Group Psychoeducation on Treatment Adherence, Quality of Life and Well-Being of Patients Diagnosed with Schizophrenia. *Issues in Mental Health Nursing*, 42(3), 256-266. <https://doi.org/10.1080/01612840.2020.1793244>
- Kumari, S., Joseph, J., & Singh, B. (2023). Nurse-led brief psycho-education on self-stigma among clients with schizophrenia and affective disorders: -Solomon four-group design. *Applied nursing research: ANR*, 69, 151657. <https://doi.org/10.1016/j.apnr.2022.151657>
- Lam, A. H. Y., Leung, S. F., Lin, J. J., & Chien, W. T. (2020). The Effectiveness of a Mindfulness-Based Psychoeducation Programme for Emotional Regulation in Individuals with Schizophrenia Spectrum Disorders: A Pilot Randomised Controlled Trial. *Neuropsychiatric disease and treatment*, 12(16), 729-747. <https://doi.org/10.2147/NDT.S231877>
- Lu, E. Y., Cheng, A. S. K., Tsang, H. W. H., Chen, J., Leung, S., Yip, A., Lin, J. J., Lam, Z. V., Zhang, W., Zhao, M., & Ma, N. (2022). Psychoeducation, motivational interviewing, cognitive remediation training, and/or social skills training in combination for psychosocial functioning of patients with schizophrenia spectrum disorders: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Frontiers in Psychiatry*, 13, 899840. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.899840>

- Mansuroğlu, S., & Kutlu, F. Y. (2022). The Transtheoretical Model based psychoeducation's effect on healthy lifestyle behaviours in schizophrenia: A randomized controlled trial. *Archives of Psychiatric Nursing, 41*, 51-61. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2022.07.018>
- Maroney M. (2020). An update on current treatment strategies and emerging agents for the management of schizophrenia. *The American Journal of Managed Care, 26*(Suppl 3), S55-S61. <https://doi.org/10.37765/ajmc.2020.43012>
- Matsuda, M., & Kohno, A. (2016). Effects of the Nursing Psychoeducation Program on the Acceptance of Medication and Condition-Specific Knowledge of Patients with Schizophrenia. *Archives of Psychiatric Nursing, 30*(5), 581-586. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2016.03.008>
- Morin, L., & Franck, N. (2017). Rehabilitation Interventions to Promote Recovery from Schizophrenia: A Systematic Review. *Frontiers in Psychiatry, 8*, 100. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2017.00100>
- Motlova, L. B., Balon, R., Beresin, E. V., Brenner, A. M., Coverdale, J. H., Guerrero, A. P. S., Louie, A. K., & Roberts, L. W. (2017). Psychoeducation as an Opportunity for Patients, Psychiatrists, and Psychiatric Educators: Why Do We Ignore It? *Academic Psychiatry, 41*(4), 447-451. <https://doi.org/10.1007/s40596-017-0728-y>
- Ouzzani, M., Hammady, H., Fedorowicz, Z., & Elmagarmid, A. (2016). Rayyan—a web and mobile app for systematic reviews. *Systematic Reviews, 5*, 210. <https://doi.org/10.1186/s13643-016-0384-4>
- Phan S. V. (2016). Medication adherence in patients with schizophrenia. *International journal of psychiatry in medicine, 51*(2), 211–219. <https://doi.org/10.1177/0091217416636601>
- Prasko, J., Vrbova, K., Latalova, K., & Mainerova, B. (2011). Psychoeducation for psychotic patients. *Biomedical papers of the Medical Faculty of the University Palacky, Olomouc, Czechoslovakia, 155*(4), 385–395. <https://doi.org/10.5507/bp.2011.008>
- Rummel-Kluge, C., & Kissling, W. (2008). Psychoeducation for patients with schizophrenia and their families. *Expert Review of Neurotherapeutics, 8*(7), 1067-1077. <https://doi.org/10.1586/14737175.8.7.1067>
- Sarkhel, S., Singh, O. P., & Arora, M. (2020). Clinical Practice Guidelines for Psychoeducation in Psychiatric Disorders General Principles of Psychoeducation. *Indian Journal of Psychiatry, 62*(Suppl 2), S319–S323. https://doi.org/10.4103/psychiatry.IndianJPsychiatry_780_19
- Steele, D. (2011) Therapeutic Environment in Various Reaement Settings. In Keltner, N. L., Bostrom, C. E., & T. M. Mcguinness (Eds.), *Psychiatric Nursing* (p. 236). Elsevier Mosby.
- Thongsalab, J., Yunibhand, J., & Uthis, P. (2023). Recovery-oriented nursing service for people with schizophrenia in the community: An integrative review. *Belitung Nursing Journal, 9*(3), 198-208. <https://doi.org/10.33546/bnj.2632>
- Tricco, A. C., Lillie, E., Zarin, W., O'Brien, K. K., Colquhoun, H., Levac, D., Moher, D., Peters, M. D. J., Horsley, T., Weeks, L., Hempel, S., Akl, E. A., Chang, C., McGowan, J., Stewart, L., Hartling, L., Aldcroft, A., Wilson, M. G., Garritty, C., Lewin, S., Godfrey, C. M., Macdonald, M. T., Langlois, E.

- V., Soares-Weiser, K., Moriarty, J., Clifford, T., Tunçalp, Ö. & Straus, S. E. (2018). PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR): Checklist and Explanation. *Annals of internal medicine*, 169(7), 467-473. <https://doi.org/10.7326/M18-0850>
- Vita, A., Gaebel, W., Mucci, A., Sachs, G., Barlati, S., Giordano, G. M., Nibbio, G., Nordentoft, M., Wykes, T., & Galderisi, S. (2022). European Psychiatric Association guidance on treatment of cognitive impairment in schizophrenia. *European Psychiatry*, 65(1), e57. <https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2022.2315>
- Verma, P. K., Walia, T. S., Chaudhury, S., & Srivastava, S. (2019). Family psychoeducation with caregivers of schizophrenia patients: Impact on perceived quality of life. *Industrial Psychiatry Journal*, 28(1), 19-23. https://doi.org/10.4103/ipj.ipj_2_19
- von Maffei, C., Görges, F., Kissling, W., Schreiber, W., & Rummel-Kluge, C. (2015). Using films as a psychoeducation tool for patients with schizophrenia: a pilot study using a quasi-experimental pre-post design. *BMC Psychiatry*, 15(93). <https://doi.org/10.1186/s12888-015-0481-2>
- Wang, L. Q., Chien, W. T., Yip, L. K., & Karatzias, T. (2016). A randomized controlled trial of a mindfulness-based intervention program for people with schizophrenia: 6-month follow-up. *Neuropsychiatric disease and treatment*, 12, 3097-3110. <https://doi.org/10.2147/NDT.S123239>
- Xia, J., Merinder, L. B., & Belgamwar, M. R. (2011). Psychoeducation for schizophrenia. *The Cochrane database of systematic reviews*, 2011(6), CD002831. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD002831.pub2>
- Yilmaz, E., & Kavak, F. (2020). Effects of Mindfulness-Based Psychoeducation on the Internalized Stigmatization Level of Patients With Schizophrenia. *Clinical nursing research*, 29(7), 496-503. <https://doi.org/10.1177/1054773818797871>
- Zhao, S., Sampson, S., Xia, J., & Jayaram, M. B. (2015). Psychoeducation (brief) for people with serious mental illness. *The Cochrane database of systematic reviews*, (4), CD010823. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD010823.pub2>